

Nəzakət Cavadova

13-cü
KOTTECİN
SİRRİ

SEVGİNİN BERMUD ÜÇBUCAĞI

qanun nəşriyyatı

Bu roman sevginin xilas yox, hökmə çevrildiyi bir dünyada vicdan, sədaqət və günah arasında parçalanmış insanların hekayəsidir. Burada cinayət, sədaqət və susqunluq üzərində qurulmuş bir ailə bağının iç üzünü açmaqdadır. Cinayət şəbəkəsi, gizli qərarlar... Susdurulan şahidlər və “səni qorumaq üçün” verilən ölüm hökmləri...

Burada nifrət açıq düşməndir, sevgi isə səssiz cəllad.

Roman kriminal bir dünyanın içində böyüdülmüş bir gəncin qorunma adı ilə başqalarının ölümünə şərik edilməsini əks etdirir. Burada hər sirrin bir cəsədi, hər sədaqətin bir qurbanı var. Bu dünyada ən təhlükəli silah sevgidir, çünki sevgi silaha çevriləndə təhlükəli olur! Kitab susqunluğun günah, sevginin isə bəzən amansız hökm olduğunu xatırladır. Əsərin qəhrəmanı keçmişi ilə üz-üzə qalanda anlayır ki, bəzi günahlar törədildiyi an deyil, illər sonra da vicdanın dərinliyində cəza kimi yaşayır. Keçmiş susmur, sevgi xilas etmir və hər qorunanın bir bədəli olur. Keçmişlə üzləşmək isə qaçılmazdır.

Kitab son səhifədə oxucunu bir sualla baş-baş qoyur: Səni qoruyan əllər başqasını qoruyursa, sən nə qədər günahsızsan?

ÖN SÖZ

Sevgi ilə cinayətin qovşağında

Yaşadığın dövrü və mühiti, ətrafında baş verən olayların açıq və gizli tərəflərini, çağdaşın olan insanların həyatını, psixologiyasını, üzləşdikləri sorunları bilmədən, yaratdığın xarakterlərin mənəvi dünyasını dərinlən öyrənmədən müasir mövzuda uğurlu nəsr əsəri yazmaq mümkün deyil.

Roman yazmaq bir marafondur – məsafə boyu, sonadək gücünü, nəfəsini və təhkiyə ritmini qorumalısan.

Yazıçı Nəzakət Cavadovanın “13-cü kottecin sirri” romanını oxuyarkən, onun əvvəllər oxuduğum “London saatı” adlı iri nəsr əsərini xatırladım...

Yazıçı-publisist Nəcibə İlkin – yazdığı ön sözdə “London saatı”nı “Ədəbiyyatımızda yeni nəfəs” adlandırmışdı. Öncə bu başlıq mənə şişirtmə, “qadın həmrəyliyi” təsiri bağışlamışdı. Lakin romanı oxuyub qurtarandan sonra Nəcibə xanıma haqq qazandırmışdım. Çünki roman həm mövzusuna, yazı tərzinə həm də süjet xəttinə görə son zamanlar oxuduğum nəsr əsərlərindən fərqlənirdi. Nəzakət Cavadova öz üslubu olan bir yazıçıdır.

Kitab, xaricdə təhsil alan və dünyanı bütün genişliyi və ziddiyyəti ilə görüb dərk edən, bununla belə, Vətənə, milli əxlaqa, adət ənənələrimizə bağlı olan, taleyin sürprizləri qarşısında yüksək mənəvi keyfiyyətləri, sədaqət və sevgiləri ilə sınımadan dayanan, yeni nəsil gənclərimizə həsr olunub. Əsərin qəhrəmanı, anasız qalmış körpəyə sahib çıxarkən, öz sevgisini itirməkdən qorxmur, xaricdə təhsilini davam etdirir və layiq olduğu səadətə qovuşacağına inanır.

Az qala dedektiv janra xas, kəskin və gözlənilməz hadisələrlə oxucunu sonadək gərgin saxlayan əsərin ən gözəl cəhəti öz qəhrəmanlarının yaşına və həyat tərzinə uyğun canlı və təbii bir üslubda yazılmasıdır. Gənc qəhrəmanların zahiri gözəllikləri, sevgiləri əvvəldən axıradək bədii, lirik-romantik bir dildə qələmə alınıb. Hiss edirsən ki, o süjet və qəhrəmanların yaşantıları məhz bu şəkildə – qanadlı, lirik, xoş ovqatla qələmə alınmışdır. Müəllif bu yolla qəhrəmanların xarakterini açmağı və unudulmaz obrazlarını yaratmağı bacarıb.

“London saati” istedadlı, yetkin, həyatın dərddli və sevincli tərəflərini dərinlən bilən, gənclik sevgisini qanadlı, inandırıcı bir şəkildə sözə çevirməyi bacaran bir müəllifin qələmindən çıxıb.

Bu səbəbdən Nəzakət xanımın “13-cü kottecin sirri” dedektiv romanını da maraqla oxudum. Etiraf edirəm ki, dedektiv əsərləri az oxuyuram. Lakin Nəzakət xanımın bu romanı elə ilk səhifələrindən kəskin süjeti və yazı tərzini, qəhrəmanların yaşadıkları konfliktlərin sərtliyi və gözlənilməzliyi ilə diqqətimi cəlb etdi və demək olar ki, romanı bir nəfəsə oxudum.

Annotasiyada yazılan bu cümlələr romanın ruhunu dəqiq ifadə edir: “Burada hər sirrin bir cəsədi, hər sədaqətin bir qurbanı var. Keçmişlə üzləşmək qaçılmazdır – bu dünyada ən təhlükəli silah sevgidir, çünki sevgi silaha çevriləndə daha da təhlükəli olur. Kitab susqunluğun günah, sevginin isə bəzən amansız hökm olduğunu xatırladır”

Romanın qəhrəmanı Kirman 44 günlük Vətən müharibəsindən yaralı qayıdır. Ertəsi gün sahibi olduğu kafedə iki qadın müəmmalı şəkildə qətlə yetirilir və bütün şübhələr kompasi oxu kimi Kirmana yönəldilmişdir.

Roman törədilən cinayətdən və onun açılmasının gənc müstəntiq Nicata həvalə edilməsindən başlayır. Bütün dəlillərin əleyhinə olmasına baxmayaraq müstəntiq Kirmanın günahsız olduğuna inanmaq istəyir.

Kirmanla yanaşı digər personajların – Nicatın, Raulun, Yelizin də maraqlı obrazları yaradılıb.

Bəzən esse kimi səslənən parçalar romanın ümumi təhkiyə tərzini pozmur. Hər fəslin əvvəlində verilən aforistik ifadələr özü-özlüyündə Nəzakət xanımın yazıçı istedadının gözəl nümunələridir və əsərin gərgin, dedektiv ruhunu gücləndirir.

Bütün mürəkkəb hadisələr kriminal dünyası ilə bağlı olan və daim pərdə arxasında sirli qalıb, görünməz qalan dayının, illər uzununu gizli şəkildə bacısı oğlunu qorumaq istəyi, onun həyatını yönəltməyə çalışması, gizli sevgi macərası və törətdiyi cinayətlə bağlıdır. Hansı ki, iyirmi il əvvəl Kirmanın ata-anası Azərbaycandan kənarda yaşayan dayıya qonaq gedərkən, təsadüfi münafişə nəticəsində öldürülüb. Günahkarlıq hissi Damokl qılıncı kimi baş ucunda duraraq dayını daima narahat edir. Valideynlərini

itirmiş beş yaşındakı bacısı oğluna təkliyini və kimsəsizliyini unutdurmağa çalışır. Kirman onun maddi köməyini qəbul edir, açdığı yollarla rahat, maneəsiz irəliləyir. Lakin, bütün bu imkanların digər ucunun kriminal bir dünya ilə əlaqəli olduğunu hiss etmir. Yalnız böyüsə də möhkəm xarakterlidir. Qarabağ savaşında əvvəldən sonadək mərdliklə vuruşub, geri dönməyə, dayısının gizli əli rahat yaşaması üçün yenə ona imkanlar yaradır. Lakin bu əl, yeni cinayətlərə açılan bir qapıdır.

Müəllifin bacarığı romanın əvvəlindən sonunadək oxucunu gərgin saxlayaraq əhvalatın necə bitəcəyi haqqında heç bir ip ucu verməməsindədir. Fəsildən fəsillə şübhələr fərqli obrazlara yönəlir, sonda isə tam gözlənilməz bir mənzərə ilə qarşılaşıq...

Bu, müəllifin uğurudur.

“13-cü kottecin sirri” bütövlükdə ailə ənənələrinin mühümlüyünü, ailəni qorumağın zərurətini göstərən və buna inandıran bir əsərdir. Ata-ana nəvəsişindən məhrum qalmış uşaqların hansı faciələrlə üzləşdiyini, necə asanlıqla cinayət girdabına doğru sürükləndiyini göstərir, nəticə etibarlı ilə ciddi bir mənəvi, tərbiyəvi iş görmüş olur.

“London saati”ndə olduğu kimi bu romanda da sevgi duyğuları son dərəcə incəliklə, dərin psixoloji çalarlarla, insanın ən gözəl yaşantıları kimi qələmə alınır.

Bu əsərlər Nəzakət xanımın ciddi yaradıcılıq uğurlarıdır və ondan yeni samballı nəsr əsərləri gözləməyimizə haqq verir.

Sabir Rüstəmxanlı,

Azərbaycan Respublikasının Xalq şairi

PROLOQ

Qatı duman səngərin üstünə yorğan kimi sərilmişdi. Boğuq motor səsinə yuxudan ayılan əsgər qırov bağlamış kirpiklərini zorla araladı. Susuzluqdan çatlamış dodaqlarını güclə tərpədib:

– Bir qurtum su olsaydı, – deyə pıçıldadı.

Şaxtalı hava pıçıltısını havada dondurdu.

– Neçə vaxtdır buradayam? – Ətrafa boylandı, sağ çiynində şiddətli ağrı vardı, başını çətinliklə çevirib qana bulaşmış şinelinə baxdı. – Yaralanmışam... Bu nə səsdir belə.

Tank mina basdırılmış ərazidəki təhlükəsiz keçidlə məharətlə irəliləyirdi. Metal korpusun üstündə yerini rahatlamış iki düşmən əsgərindən biri ətrafdakı sakitlikdən məmnun halda çəkinmədən danışır, digəri isə qayğısızca gülürdü.

– Öhdəsindən gələrəm. Arxaya buraxmaq olmaz, – yaralı qolunu çətinliklə tərpədib səngər yoldaşının yanına süründü. Başından yaralanmış əsgərin qana boyanmış üzünü şinelinin qolu ilə təmizlədi:

– Eh... müəllim, şagirdlərinə nə deyəcəm mən... Bağışla, qardaş, incidəcəyəm səni.

Ehtiyatla cansız bədəni çevirib, sonuncu qumbaranı götürdü. Hər nəfəs alışı şiddətli ağrı verir, hər tərpənişi ölümün qapısına bir addım yaxınlaşdırırdı. İnildəyərək yarıuçuq səngərin divarına söykəndi. Gözlərini yumub motorun səsini dinləyərək, doğru zamanı gözlədi. Yaxınlaşan tankı dilə tuturmuş kimi asta səslə dedi:

– Aha, gəl... Bir az da yaxın gəl, qorxma...

Torpaq xəfifcə titrədi, bir dəqiqə sonra tank səngərin üzərindən keçəcəkdə. Qulaqlarındakı küy getdikcə artıb motorun səsini eşidilməz edirdi.

Gözəyarı aradakı məsafəni ölçdü, son gücü ilə dikəlib qumbaranı irəli atdı. Tank tırtılı üzərində fırlanaraq dayandı. Vahimə ilə qaçan düşmən əsgərlərini bulanlıq baxışları ilə izləyib pıçıldadı:

– Bax belə...

Sonra hər şey qaranlığa qərq oldu.

Sükutun hökm sürdüyü axşamın ala-toranında ayılıb ətrafı dinlədi. Uzaq sağ cinahda boğuq-boğuq aramsız atışma səsləri eşidilirdi. Silahının buz kimi lüləsini dodaqlarına sıxdı:

– Kaş bir qurtum su olaydı...

Qarşı tərəfdə bir düşmən əsgəri saymazıyana telefonla danışdı. “Görəsən kiminlə danışır? Bəlkə, fəxrlə neçə nəfər öldürdüyünü deyir... Kimə? Dostuna, anası-

na, ya sevgilisinə? Bəlkə, müəllim elə bu adamın gülləsinə hədəf olub?”

Kaş yenə huşumu itirməyim. Əsir düşmək... Yox, bu, ölümdən betərdi... Qurumuş dodaqlarını dişi ilə sıxaraq, şinelin cibindən adını yazıb qoyduğu gilizi tapıb sakitləşdi:

– Həə, tapıb xəbər verəcəklər...

İnildəyərək irəli süründü:

– İndi ikimiz də öləcəyik. Güllənin biri sənin, biri mənim...

Düşmənin əsgəri söhbətini bitirib, fit çala-çala uzaqlaşmaq istədi. Ağrıdan sızıldayan qoluna əhəmiyyət vermədən tətiyi çəkdi. Arxa tərəfdən başı üzərindən yaylım atəşi açıldı. Ümidin gerçəkliyə çevrilməsindən gülümsədi:

– Yetişdilər, bu dəfə də ölüm yan keçdi, – yenə huşunu itirdi.

Silahların səmanın bağrını yardığı bir zamanda Bakıda bir qətl hadisəsi törədilirdi...

Xidmətçi qadın mətbəx qapısının açıq olduğunu görüb təəccübləndi. Qulağını qapıya söykəyib içəridən gələn səsləri dinləməyə çalışdı. Eşitdiyi qırıq-qırıq səslər anidən kəsilib, boğuşmaya çevriləndə, təmin olunmamış istəyinə azadlıq verərək, qapını ehmalca aralayıb içəri boylandı. Aşpazın ət doğradığı böyük masanın üzərindən döşəməyə dalğalı, qızılı saç sallanırdı. Arxası qapıya doğru dayanan ucaboy, enlikürək kişi əlindəki baltanı